Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Nicolai Hieronymi Gvndlingii J. C. Ivs Naturæ ac Gentivm

Gundling, Nicolaus Hieronymus

Halæ Magdebvrgicæ, 1736

Cap. XXXVI.

urn:nbn:de:gbv:45:1-208

Visual Library

§. XXXVIII.

Nec maioris firmitudinis *I. Bodini* commentum est, FEMINIS ius imperii abiudicantis. in Tr. de republica.

§. XXXIX.

Nec denique repugnat, istud HÆRETICO, seu INFIDELI tradi: quia regnandi ars ex ratione innotescit; nec ad vllam religionem in specie adstringitur.

CAP. XXXVI.

DE

IVRIBVS MAIESTATIS.

§. I.

MAIESTAS vti summa potestas; ita libera ab imperio & omni seruitute est.

§. II.

Est etiam INVIOLABILIS, ita vt summus a nemine vel iudicari vel puniri queat.

§. III.

Ast SOLVTA LEGIBVS, non quidem naturæ, aut diuinis, sed ciuilibus.

§. IV.

Est denique, secundum quorundam

Landesbibliothek Oldenburg

opinionem, ita *indiuisa*, seu *indiuisibilis*, vt intellectu magis partes habeat, quam corpore. Sed non videntur recte, qui ita sentiunt, subducere rationes. Concipiunt illi maiestatem, tanquam rem physicam, cum tamen sit res moralis, e consideratione variorum modorum orta, nec melius definiri queat, quam plurium iurium imperii complexus; cui omnium ciuium robur accedit coniunctione indiuidua.

§. V.

REGALIVM voce non vtor, quia multiplici ac varia interpretatione sequioris æui Iurisconsulti eam adeo contorserunt, vt vix tolli omnis ambiguitas possit. Qua de caussa etiam *Boeclerus* parce ea censuit vtendum.

§. VI.

At quænam sint imperii iura, quaue methodo debeant tradi, disceptatur.

§. VII.

Nonnulli vel ad DEI potestatem oculos intendunt, atque inde humanæ potestatis imaginem capiunt. Verum *hi*, iudicante doctissimo Hertio, *ea nituntur hypothesi, quasi a solo Deo summa potestas ἀμέσως proficiscatur, cum* ea

ea potius sit HOMINVM *in ciuitatem coeuntium* PRODVCTIO.

§. VIII.

Ergo videndum, quem illi finem habeant, quando summo sese imperio subiiciunt.

§. IX.

Et volunt, credo, vt 1) regantur ceu *homines* ac 2) *contra vim* iniustam defendantur.

§. X.

PRIMVM obtinetur, si leges ferantur genio subditorum accommodatæ, & reprimendis vitiis humanis aptæ.

§. XI.

Vnde claret, quam sit ineptum introducere leges PEREGRINAS, vti fecerunt & Romani, & Germani. An potuerint peregrinis legibus locum dare? alia quæstio. Vnde in transcursu duntaxat aliquid de *imprudentia* insperſimus, quæ in politicis lectionibus magis exponetur.

§. XII.

Per LEGES hic non intelliguntur leges naturales, sed ciuiles. Quod si magistratus aliquid ex naturæ legibus inculcent, tum istud non tam ius ciuile, quam ius naturale sanctione pœnali munitum censetur.

§. XIII.

Sed cur vero ciuitas naturalibus suas addat, & addere sæpe debeat, *cap. I.* §. *LXXVI.* est ostensum.

§. XIV.

Sufficit iam, non habere subiectos, quare legibus obedire renuant. Militat enim pro imperante, cui sese subdidere, præsumtio, nihil eum propositurum populo, quod non sit vtilitatibus ciuitatis conueniens: etsi non semper caussæ in oculos incurrunt.

§. XV.

Ex quo infertur, non esse Magistratum obstrictum, vt legem cum *prologo* emittat.

§. XVI.

Id vero certum est, vix aliquid effecturam legem, nisi SANCTIO adiiciatur POENALIS pro necessitate & vtilitate Reipublicæ.

§. XVII.

Neque enim cum *Cumberlando* sentio, qui non tam POENIS, quam PRÆMIIS excitandos homines ad obseruationem legum credidit. Quid enim si præmiis iidem renuncient.

§. XVIII.

Vti vero imperantium *expressa volun-*

luntate nititur lex ſcripta; ita ab eorum tacita voluntate manat CONSVETVDO, quippe quæ imitationem ſubditorum & repetitos eorundem actus conſequitur & approbat. Ex qua demum factis ſtabilita approbatione infertur, velle eos, vt in *futurum* ab omnibus obſeruetur idem, aut minimum ita agentes non impediantur. Quæ voluntas ſicuti ſeria; ita vix ambigitur, quin *ſanctionem* contineat *pœnalem*, vtut rurſus *tacitam*. Valde enim errant, qui *conſuetudinem* PERMISSIONEM duntaxat operari contendunt, non autem OBLIGATIONEM. Quod quanquam aliquando verum eſt, fallet tamen ſæpiſſime: quod iam Weſenbecius in *paratitlis* animaduertit. Saltem Germanorum leges quam plurimæ, quæ nunc ſunt ſcriptis comprehenſæ, olim vſu inualuere; atque ex illo vſu tum *ius* pullulauit, tum obligatio. Idque auream bullam cogitantibus patebit amplius: vt taceam quæ in *Gundlingianis* part. VI. & Pandectis adtuli.

§. XIX.

Quod ſi autem *ſanctione pœnali* muniri poſſunt leges, per ſe ſequitur, etiam magiſtratui competere ius *puniendi*.

§. XX.

POENA est malum passionis inflictum propter malum actionis, aut, si mauis, est MALVM *molestum*, quod a superiore infligitur *peccanti*, vt tum ipse, tum alii a iucunditate peccandi, *publicæ vtilitatis* caussa, abstrahantur.

§. XXI.

Ergo a pari non infligitur pœna: nisi quidem vocabulis ludas.

Notetur *Grotii*, *Lockii* & *Barbeyracii* philosophia.

§. XXII.

Ergo, vbi nullum *peccatum*, ibi nulla pœna.

§. XXIII.

Ergo, vbi plures ex VNIVERSITATE peccant, non omnes, sed illi, qui reuera deliquerunt, *vere* puniri possunt.

§. XXIV.

Ergo nec *filius* pro patre, nec *pater* pro filio puniendi, etiam, vbi maiestatis crimen committitur.

§. XXV.

Sed possunt tamen patris bona fisco addici, ita vt liberi caussam conquerendi non habeant: quamlibet iis bonum speratum intercipiatur.

§. XXVI.

Landesbibliothek Oldenburg

§. XXVI.

Quemadmodum qui pro delinquente fideiussit, & ad solutionem cogitur, non tam punitur, quam secundum obligationem, cuius ipse auctor est, excutitur. Nec aliud dicendum, cum ciuitati, municipio, atque vniuersitati adimuntur priuilegia, quibus deinde insontes in tanta multitudine carent quoque, sicque per indirectum aliquid incommodi sentiunt. vid. *differt. nostra* de *vniuersitate delinquente.*

§. XXVII.

MALVM hic late capitur, nihilque refert, siue illud vitam, corpus, libertatem, siue existimationem, siue bona nobis charissima afficiat.

§. XXVIII.

Tantum magistratus peruideat, quomodo iuste determinet istud malum, & delicto accommodet, & publicæ rei, vt finis pœnarum obtineatur.

§. XXIX.

Itaque non eo fine imponat, vt delinquenti duntaxat *ægre* fiat, & molestia creetur. Est hæc CRVDELITATIS quædam species.

§. XXX.

Potius *bonum futurum*, quod mediis humanis obtineri potest, spectandum.

§. XXXI.

§. XXXI.

Illud BONVM FVTVRVM ſecuritas communis eſt, qua cum alii fines, nempe emendatio peccantis, eiusque imminutio, aut etiam ſublatio, aliorumque terror optime conſiſtere poterunt.

§. XXXII.

Hincque eſt, quod, vbi aliter ſecuritas ſocietatis obtineri nequit, etiam *capitalis pœna* imponatur. Etſi enim eo modo non emendatur delinquens; tamen abſterrentur alii, & ſic publica ſecuritas tum morte ſceleſti, tum terrore ad paria graſſantium atque auocatione eorundem a delictis obtinetur.

§. XXXIII.

Sed fatendum tamen, ſæpe vltimum ſupplicium imponi, vbi mitior pœna ſufficeret. Quod exemplis facile oſtenditur.

§. XXXIV.

Qui omnia capitalia iudicia reſpuunt, partim vmbraticam vitam ſectantur, partim intempeſtiue mites ſunt & artes regnandi ignorant.

§. XXXV.

De EXPIATIONE mali, cuius vt plurimum inter fines pœnarum mentio iniicitur, ſilemus: cum illa ſatisfactio, quæ iuſti-

Princeps nonnunquam veniam dare et ab ordinaria poena nonnullos transgressores legis excipere debet: si nimirum finis poenae in certo casu nec necessarius est, si plane obtineri nequit, aut si maiora incommoda quam commoda ex poena oriuntur. Hinc considerati debet 1) effectus peccati 2) res ipsa in quam quis fuit iniurius 3) personae delinquentis merita et demerita in vita antea acta observata 4) frequentia peccati 5) malum in rep: inde productum; et secundum haec momenta rationale iudicium de infligenda poena facile ferri potest.

iustitiæ fieri dicitur, aut nimiam mentis præcisionem sapiat, aut ad classem finium, quos DEvs in pœnis sibi suis præfigit, pertineat. Princeps ciuitatis etenim, quantacunque acerbitate puniat; nequaquam efficiet tamen, vt pœna cesset diuina futura. Vnde concluditur, *expiationem* finem imperantium in pœnis infligendis vix esse; sed emendationem delinquentis, vel etiam aliorum, ne sic delinquant ipsimet.

§. XXXVI.

Interea caue, ob quiduis delictum infligendam pœnam existimes. Ita enim omnes ciues quotidie forent publice puniendi.

§. XXXVII.

Caue, ne delictum facias, quod non est, vti *delictum religionis*, quæ imperio humano non subiacet.

§. XXXVIII.

Caue, ne, quæ in *solo animo* consistunt, nec societatem humanam lædunt, ad pœnam trahas, aut affectus exstirpare humanos, aut vitia omnia inolita vno concidere *ictu* affectes. *Festina lente* etiam hoc obtinebit loco.

§. XXXIX.

Caue, ne pœnam cum REPARATIONE DAMNI commisceas.

§. XL.

Caue denique, ne nunquam delinquentibus VENIAM concedendam censeas. Suadent sæpe circumstantiæ, vt vel pœnæ durities propter *malitiam minorem* mitigetur, vel delictum paucis cognitum, aut *obliuione abolitum* impunitum relinquatur, vel denique bene merita peccantis clementiam experiantur. Ex eo fundamento PRAESCRIPTIONES criminum inualuere, quia post tantum temporis spatium & probationes deficiunt, & offensio cessat, quam vulgo appellamus *scandalum*.

§. XLI.

MALITIA autem censetur esse minor, vbi contemtus legum in peccante obseruatur minor: hinc persona delinquentis, delinquendi consuetudo ac facilitas, & caussæ, ob quas ad peccandum commouentur homines, & modus, quo peccarunt, caute sunt dispicienda: de qua mensura plus diximus capite III. estque hinc diiudicandum, quod de potestate *dispensandi*, seu *indulgentiam* delinquentibus impertiendi disputatur.

§. XLII.

Illud certum, LEGEM MOSAICAM *particularem*, vel *talionem* non esse normam

mam pœnarum. Si quid hodie e iure Mosaico receptum, ex eo est, quod vel existimatur omnium hominum intuitu latum, vel iustitiæ specie sese commendat, vti HOMICIDII pœna: quæ capitalis est, nec iniusta certe: etsi alia plane quæstio est, an ea commutari cum leuiori possit, aut prorsus remitti? Saltem ipsi Iudæi ac Principes Iudaicæ Reipublicæ istud præceptum non adeo obseruarunt rigide. Meretur legi responsum Facultatis iuridicæ Hallensis, quod suppeditat *Granzius* in *inquisito defenso* part. II.

§. XLIII.

Magis quæri dignum, an delinquens ad *pœnam obligetur*? Et credam, vocabulum *obligandi* exponendum esse omnium primo, ne præter necessitatem nodos fingamus, vbi nulli sunt. Nam si ita explicentur verba, *ad pœnam obligari*, peccantem mereri pœnam, consentio. Sin ea ratione, ac si peccans sit obstrictus, vt ipse sese reum profiteatur, nec trahentibus ad pœnam repugnet, subsisto: cum nemo sit obligatus ad id, quod fieri per naturæ humanæ conditionem nequit: quod argumentum nondum respondit *Barbeyracius*, contrariam opinionem amplectens.

GRAN-

GRANZIVS vero *l. c.* Puffendorfium vix cepit, quando ea ratione ſententiam illius proponit, ac ſi exiſtimaſſet, *reum*, ſeu accuſatum recte negare ſibi obiecta; eoque huius generis opinionem admodum videri periculoſam ſtatuit. Videtur, nec eſt tamen. Quin fac, ad vnum omnes ICtos confeſſionem iniungere *inquiſitis*, *denunciatis* & *accuſatis* promptam; & verebor interea, an ſtatim faſſuri ſint patrata a ſe? Quæſtio eo redit, num homo naturæ ſtimulis obtemperans, obligatum ſe intelligat, ad confitendum delicta: quorum confeſſionem ſequitur mors, aut pœna vitæ, ſanitati, ac fortunis omnibus inimica? Qui grauiter peccarunt, nunquam ita ſunt animo depingendi, ac ſi illico eos vitæ huius tædium ſit correpturum, alteriusque vitæ ac melioris deſiderium mentes, peſſimorum ceteroquin hominum, occupaturum. Vnde totum ζήτημα ita ordinandum eſt, vt memores ſemper ſint doctores, occurrere hic homines extreme malos, non autem ſapientes, ac *regenitos*. Et illi vero naturam humanam vix exuunt, cum perueſtigatio criminis inſtituitur, nec ſane naturalibus exuere viribus poſſunt. Quid facturus ſit vere pœnitens, ac

ac *regenitus*, vitæ æternæ desiderio animatus? ad quæstionem non pertinet?

Confer, quæ supra cap. XVI. §. 14. disputauimus.

§. XLIV.

Quod vero *Barbeyracius* ait, sic militem non fore violatæ fidei reum, si stationem ob hostium vim ingruentem naturali impulsu relinquat, rem nondum conficit. Habet miles spem euadendi, si fortiter resistat. In hac caussa, vbi reus ad supplicium trahitur, aut profecto mox trahetur, nulla spes reliqua est. Ergo cogat Magistratus, cogat ad veritatem dicendam quæstione, quam appellitamus *torturam*, conuincat per testes, seruis publicis, vel militibus, vel ciuibus vtatur, vt ne resistere queat amplius. Primum falsum *Barbeyracii* aliorumque in eo cubat, quod iuri Magistratus obligationem delinquentis respondere contendant: cum tamen supra a nobis sit ostensum, fallere canonem: vbi ius, ibi ex altera parte obligatio. Finge enim tres quatuorue in tabula salutem e naufragio quærere. Habet vnusquisque, si tabula tot sessores non ferat, ius propellendi alterum: sed neuter vero, vt se patiatur propelli, obligatus erit naturaliter. Applica

plica & dic: Magistratum facere, quod potest iure. Obligatio ad pœnam in fure, vel malefico, ne repugnet, sed ad supplicium subeundum læto animo vadat, sicuti ius magistratus nec gignit, nec tollit; ita ob collisionem instinctus naturalis in contrarium, eiusque concursum, obligatio ex naturæ lege profluens non apparet certe.

§. XLV.

Quod si modus loquendi *ad poenam obligari*, ratione punientis, eo sensu circumscribatur, vt imperans semper ad pœnam infligendam iudicetur obstrictus, dicendum est: male quidem facere eundem, si *sine caussa* delictum, quod turbat humanam societatem, impunitum dimittat; non autem peccare, si *sat rationis* habeat idque suadeant adiuncta: de quo §. XL. dictum.

§. XLVI.

Iam vero cum summi imperantes non semper ipsimet *punire* ac *leges interpretari* omni loco queant, consequitur, vt facultas iis sit relinquenda, constituendi IVDICEM leges interpretantem.

§.XLVII.

§. XLVII.

Et *hic* autem inter partes ante omnia amicabilem compositionem tendet, &, hac deficiente, secundum leges *litem dirimat*, aut *poenam infligat.*

§. XLVIII.

Ex quo elucet, IVRIS DICENDI potestatem vel ad CIVILIA sese porrigere, vel ad CRIMINALIA.

§. XLIX.

VTRAQVE duabus partibus absoluitur: COGNITIONE & EXECVTIONE. Quare Romani separauerint & Græci, e peculiaribus rationibus fluxit, quas nostris in rebuspublicis neque obseruamus, neque Romani semper obseruandas putarunt.

§. L.

Quid ad vnamquamque iurisdictionem de cetero pertineat, ratione vtentibus obscurum non est; modo consideremus, controuersias *de meo & tuo* vix poscere imperium acerbum, seu MERVM; bene vero crimina, quæ pacem Reipublicæ perturbant atque artificiosa, quibus publica securitas defenditur, stamina rumpunt. Vnde in ceteris dictio iuris sufficit; imperiumque moderatum, quod MIXTVM appellant Iurisconsulti, tum demum requiritur, quando

quando condemnati proterue sunt contumaces.

§. LI.

Difficultas omnis e *morum nostrorum* ac *Romani iuris* confusione merito repetitur.

§. LII.

Interea ad COGNITIONEM haud temere retulimus ius exponendi leges, easque applicandi ad factum.

§. LIII.

EXPONERE LEGES sonat, voluntatem Legislatoris indicare, quæ vel sine laboriosa ratiocinatione in oculos incurrit, vel in *argumento* & *ratione* legum *latet*, perque *consequentiam* inde deducitur.

§. LIV.

Vnde tota iudicialis iurisprudentia interpretatione occupatur; eoque *iudex*, qua iudex, nec seuerior est, nec mitior lege: hoc est, nec grauius punit, nec delinquentibus gratiam facit; nec nouum ius fundit, sed præsens cum applicatione ad factum interpretatur, sicque stupidioribus clarius ante oculos constituit.

§. LV.

Vnde vix dubium, quin Prætores Romani hac parte modum excesserint, quan-

quando, sub obtentu interpretationis, nouas fere leges condiderunt.

§. LVI.

Quod si leges nullam commodam interpretationem recipiunt, imperantis voluntas de nouo exquirenda est. Qua apparente, *noua* simul *lex* apparet, cum prior intelligi non potuerit; eoque nec explicari. Lex obscura & *inexplicabilis* vero, sensu iuris, non est lex; hinc quod explicari nunc potest, legis vigorem habet eiusque *nomen* meretur.

§. LVII.

Sed tota legum interpretatio inutilis foret, nisi factum prius patescat.

§. LVIII.

Circa illud duæ quæstiones oriuntur, *an sit*, & *quale?*

§. LIX.

PRIOR ad substantiam eius pertinet, POSTERIOR ad adiuncta.

§. LX.

VTRAQVE lucem accipit vel ex rei ipsius, vt ita loquar, *cognitissimis* circumstantiis, vel *probationibus*, quæ fidem iudici faciunt.

§. LXI.

PROBATIO est vel *inartificialis* vel *artificialis*.

§. LXII.

INARTIFICIALIS vel a *parte litigantium* oritur, vel *ab alio.*

§. LXIII.

ILLA dicitur *confessio.* CONFESSIO est vel *spontanea*, vel *extorta.* PRIMA certior videtur *secunda.*

§. LXIV.

SECVNDA in *ciuilibus* rarius adhibetur, bene autem in *criminalibus:* vtut hic prouidentia iudicis insignis requiritur, ne innocentis vita, sanitas, fortunæ in discrimen adducantur. Thomasii D. de tortura e foris christianor: proscribenda. Hal. 1705.

§. LXV.

PROBATIO, quæ AB ALIO est, quam litigante, in TESTIMONIVM resoluitur atque INSTRVMENTVM: hinc in ciuili iure de *testibus* ac *instrumentis* tractatur; eorumque valore.

§. LXVI.

ARTIFICIALIS probatio *præsumtionibus*, quid? quod *argumentis certis* constat. Thomasii Specimen iur. pr. iudic. c. 6.

§. LXVII.

Præsumtio coniectura probabilis est.

§. LXVIII.

Hinc, quia probabilis, lex ei adsistit, ita, vt vel onus probandi reiiciatur

tur in affirmantem contrarium, vel maior probatio ſecure negligatur.

§. LXIX

Prius fit, cum minor adeſt veriſimilitudo. *Poſterius* cum maxima.

§. LXX.

Omnis veriſimilitudo autem, vti in logica oſtendimus, experientia nititur, obſeruationibus ſuffulta indubitatis.

§. LXXI.

In *criminalibus* præſumtiones *indicia* dicuntur. INDICIA aliquando quæſtioni locum faciunt, pro modo & qualitate veriſimilitudinis.

§. LXXII.

Vti vero iudex ipſe iudicare; ita etiam hanc facultatem, ſi neceſſe ſit, & vtilitas publica flagitet, aliis committere poteſt: qui propterea DELEGATI dicuntur, item COMMISSARII, quorum officium e *mandato*, quod acceperunt, diiudicandum.

§. LXXIII.

Ab his ARBITRI differunt, qui libera voluntate a *priuatis* ad *componendas controuerſias* eliguntur.

Arbitri ſunt homines priuati, quos litigantes eligere ſolent, vt inter illos iudicis litem diiudicant.

§. LXXIV.

Electi vel ex *æquo & bono*, vel

obseruato iudicii ordine procedunt: de quibus iterum in priuato iure fusius.

§. LXXV.

Idem summum imperium, quod iudicia *summa*, & *inferiora* constituit, etiam ceteros MAGISTRATVS creat, quibus tanquam oculis, & auribus vtatur.

§. LXXVI.

Vnde consequitur, vt eorum partes & singula officia a summa potestate semper pendeant; eiusque sit, nobilitare, eligere capaces, determinare ætatem, abrogare, reuocare, limitare, circumscribere potestatem, deiicere ex caussa, quia illius est constituere ac creare.

§. LXXVII.

Idem vel *ciuiles*, vel *criminales*, vel *militares*, vel *perpetui*, vel *temporarii* innumerique sunt, de quibus hac in disciplina generali non agemus.

§. LXXVIII.

Enim vero cum leges omnes certam rem ponant obiectam, atque tum summus Princeps, tum Magistratus inueniat, quantum suadere possit RELIGIO malorum; igitur videndum, quid circa illam possint, qui τὸ κύριον in ciuitate gerunt. Et hoc vero intelligi vix potest, nisi, quomodo se habeat *religio* ad rem publicam, indagemus: quæ inter-

ea

ea cultum ponit diuinum, tum *internum*, tum *externum*: atque hic vero cantando, laudando & gratias agendo indicat, quid sentiant homines de supremi Numinis potentia, sapientia aliisque perfectionibus.

§. LXXIX.

Ac certum est, homines non religionis gratia coiuisse in cœtus ciuiles, sed securitatis & sufficientiæ.

§. LXXX.

Ergo, de quo non cogitarunt coeuntes, de eo etiam disponere non poterunt imperantes. Vnde *Houtyni* inepta ratiocinatio, sub absoluta populi submissione etiam ius in conscientias latere somniantis, prorsus concidit.

§. LXXXI.

Quin fingamus, populum fuisse initio adeo improuidum, vt ea ratione sese subdiderit arbitrio imperantis; sat tamen scio, illud pactum nullius fore stabilitatis. Quis enim de veritate poterit pacisci?

§. LXXXII.

Igitur religio, in notitia de Deo & cultu eius consistens, arbitrio ciuitatis merito eximitur.

§. LXXXIII.

Sed cum tamen illa debeat esse socia-

Potestas legislatoria se extendit vnice adres, quas concesserunt subiecti, ad quas concedere potuerunt dum summum imperium detulerunt ad principem. Ergo non ad moralitatem seu physice impossibilia est extendenda legislatoria facultas. Ergo nec ius in conscientiam, ergo nec in religionem principi competit; eo minus, quoniam ob religionem nemo se contulit in ciuitatem, licet imperium ciuile ad tranquillitatem et conseruationem doctrinae in ecclesia receptae aliquid conferre queat. Vocatur vero a nobis ecclesia societas eorum, qui cultum Dei externum coniunctis viribus exercent. Quae notio a Theologorum conceptu separanda est quippe qui coetum vere credentium ecclesiam appellare solent.

ciabilis; ne finis ciuitatum eludatur; hinc inuestigandum, quid possit in illa *turbare* publicam quietem?

§. LXXXIV.

Et omnes consentient, posse imperantes impedire, ne, *sub obtentu religionis*, scelera, fraudes, coniurationes aliaque nefaria patrentur. Sed probe circumspiciendum, ne pro consociatione nefaria, aut scelere habeatur, quod tale elogium non meretur.

§. LXXXV.

Quamobrem id manet fixum, non esse tolerandos in societate, qui *imperium ciuile respuunt* & contemnunt: quoniam fini ciuitatis repugnant.

§. LXXXVI.

Nec ferendos in principatu, qui MONARCHAS de solio posse deiici, & interfici existimant: quoniam talis opinio, quæ facile in externos actus erumpere potest, isti ciuitatis figuræ plane repugnat, obseruandumque hac parte, aliqua dogmata in Democratia iure tolerari, aut etiam Aristocratia, quæ in Monarchia videntur turbulenta ac perniciosissima. Igitur & illi huiusmodi in ciuitate in scelere versantur, qui Principi *sacris diris deuoto* vel non parendum,

dum, vel alii homini externo magis, quam domino ciuitatis, obediendum ſtatuunt.

§. LXXXVII.

Sed caue tamen QVACKEROS iis adnumeres abſolute, quia omne ciuile imperium contemnant. Putant hi, vti bene obſeruauit reuerendus D. *Buddeus*, ſe tantum *non ſubeſſe imperio cogenti*, quod ſponte facerent, quæ ciuitas iubet: aliter, ſi ſentiant, expellendos concedo.

§. LXXXVIII.

Multo minus ATHEIS iniuria fiet, ſi non tolerentur. Quamuis enim ſecundum principia, quæ profitentur, non ſemper viuant; ſed affectus & inclinationes aliis hominibus communes ſequantur; tamen periculum eſt, ne, vbi metus decreſcit, aliquid monſtri alant. Quod ſi tamen & hos tolerare ciuitas ſuo periculo velit, facere id ſine probro impietatis poterit: cum exploratum ſit, non approbare magiſtratus eorum opiniones, quos tolerant. Et hoc eſt, quod *Ioannes Braunius* Theologus reformatæ religioni addictus *Stouppio* Heluetio reſpondit, cum hic *Batauos* nullam colere religionem adfirmaſ-

ſet, quod *Spinozam* e ſuis non expuliſſent finibus.

§. LXXXIX.

Addo, nec eos eſſe in ciuitate ferendos, qui diſſentientes ſine conuicio atque innocua ratione ſtatuunt perſequendos. Hoc ſi obſeruaretur, forte dilapſuri eſſent perſecutores, horumque mancipia & inſtrumenta emoritura.

§. XC.

Iam vero cum non vnus, aut alter priuatim religioni ſuæ vacet, ſed in ECCLESIAM, ſeu cœtum coeant plures, videndum, quid imperanti in *hunc*, ſecundum rationis dictata, iuris ſit. Et putant ſaniores, eccleſiam talem iurisdictioni ciuitatis fere ſubeſſe, vt aliud quoddam collegium externum, ſeu vniuerſitas.

§. XCI.

In quo certe bene iudicant. Nam vt perſonæ phyſicæ rectioni ciuitatis ſunt ſubiectæ, ita *morales* atque *myſticæ*.

§. XCII.

Nec repugno, vt dicatur eccleſia eſſe in republica, non autem, reſpublica in eccleſia.

§. XCIII.

Sed inde tamen vix puto conſequi, vt

vt magiſtratus maiorem debeat habere in eiusmodi *coetu* auctoritatem, quam in *collegio alio.*

§. XCIV.

Tota vero auctoritas imperii ciuilis eo pertinet, vt ne vlla uniuerſitas ſecuritatem ciuitatis externam conuellat, & ſedibus ſuis moueat.

§. XCV.

Cui non obeſt, eccleſiam non tam collegium priuatum, quam publicum referre, adeoque *maiorem imperantium* in illa requiri POTESTATEM. Facile enim repono, eccleſiam ſocietatem eſſe liberam, quam intrant plures ſponte ſua, vt publice ſeruiant Deo, ſecundum eiuſcemodi modum, quem ipſi ad ſalutem æternam conſequendam cenſent neceſſarium. Hac autem definitione præpoſita, per ſe elucet, non vllam humanam poteſtatem iure aliquid in ea moliri, aut mutare. Quod ſi enim mutaret quidquam, non amplius eſſet ſocietas libera, aut libere ratiocinans; ſed ratiocinia ſua ad voluntatem principis, vel alterius imperantis accommodans.

§. XCVI.

Vnde iterum concluditur, non poſſe aliquid imperium ciuile circa

DOGMATA nouare, cum iam veluti postulatum a nobis sit constitutum: nihil seditiosum ab eiusmodi cœtu doceri: nec plus ei potestatis competere, intuitu ADIAPHORORVM, in cultu externo. Nam etsi *adiaphora* videntur mutationi obnoxia & arbitraria; non consequitur tamen, vt hæc ab arbitrio Principis in ciuitate pendeant. Ipse hic arbitratur coetus; cumque nulla religio inueniatur, in qua non obseruentur cærimoniæ, relinquendæ illæ sunt dispositioni ad vnum coetum pertinentium; si quidem libertas religionis permittatur, aut permitti debeat. Cultus internus per se liber est; nec a mortalium aliquo restringi potest, quia in animo colentium peragitur. Externus sine adiaphoris inuenitur nullus: in quo *Maldonatus* recte rationes subducit. Quorum electionem liberam qui tollit, libertatem religionis, quam tamen probat, penitus subruit.

§. XCVII.

Dices: imperantem considerari nunc, vt membrum talis coetus, regero: accedere imperantem ecclesiæ, non, qua imperantem, sed Christianum, aut similia dogmata probantem. Ex quo nullo

nullo negotio intelligitur; neque hac ratione eum velut ecclesiæ caput, aut episcopum posse considerari.

§. XCVIII.

Quidquid imperanti concedendum, eo spectat, vt ei generatim INSPECTIO in ecclesiam permittatur, qua prouideat, ne, sub obtentu vitæ æternæ consequendæ, turbæ excitentur; sacerdos sit, qui id ausit, Doctor, an auditor? per vim externam id efficere satagat, an sub velo religionis, *Zeli, excommunicationis?* dolo, an ignorantia? perniciosa doctrina? an pessimis exemplis meliores corrumpat? corruptosque in malis moribus confirmet? Mullers Historia protestationis

§. XCIX.

Sed vti vero Princeps, vel alii, qui regnant, non affectabunt ius peculiare circa theatra, forum, hortos, mercatorias domos, vbi insignis sæpe hominum multitudo in vnum conuenit; ita nondum cerno, quare *maior* in ecclesiam sit affectanda *auctoritas*, in qua hominum insignis multitudo coit, vt seruiant DEO?

§. C.

Inquis: ibi de ciuilibus tractari, hic de *spiritalibus*. Tum & ego inquam, nondum esse probatum, a spiritalibus maio-

maiorem ciuitati metum impendere. An qui religionis caussa sociantur, maiorum scelerum sunt suspecti, quam mercatores, aut cateruatim in publicis locis conuenientes?

§. CI.

Nec mouet, sæpe sub religionis obtentu agitari seditiones. Fac factum. Sæpe, sub specie libertatis exercendi mercaturam, concordia rupta est. Ergo puniendi corruptores, puniendi, vt publicæ pacis turbatores.

§. CII.

Sed perpende tamen, turbas in ecclesia maximam partem propterea oriri, quod sentiendi & credendi libertas intempestiue constringitur: ac, dum *adiaphora* oppugnantur, ipsum *religionis* corpus petitur, animique subiectorum exacerbantur, vel etiam, cum rei *indignitas* crescit, in desperationem deniique aguntur. Quod in Gallia aliisque Rebuspublicis vsu venisse scimus.

§. CIII.

Ceterum ne adfirmes, me imperantibus subtrahere, quod vno fere ore omnes permittunt, age notes; me iis generalem in ecclesiam inspectionem, ceu §. XCII. diximus, quemadmodum in alia collegia fere concedere, nec repugna-

pugnare, vt Doctores, contra pactum ſocietatis, auctoritate ſua, ad ciuium perniciem & infamiam, abutentes, coerceantur, vel moribus perditi remoueantur, ſeditioſa docentes puniantur, quid? quod inſpectores peculiares conſtituantur, qui vitam ſacerdotum obſeruent, ne extra oleas vagentur, leges, quæ eccleſiaſticos, ciues & iudices ſtringant, præſcribantur, & locus aliquando ac tempus publicorum ſacrorum determinetur, ipſeque ſuam religionem, ſine vi, doceri curet: niſi pacta cum ciuibus obſiſtant, eiusque poteſtas hac parte haud temere ſit reſtricta.

§. CIV.

Interea cum §. IX. dictum ſit, velle ciues SECVNDO, vt contra vim iniuſtam defendantur, per ſe patet, non poſſe imperanti ius belli negari, quodue ad illud pertinet; puta, ius *cogendi militem*, item *muniendi*, cetera, quo interea *moderate*, vtendum, vt defendantur ſubiecti, non opprimantur.

§. CV.

Quæ de *moralitate belli* gerendi diſputantur ſupra cap. IX. §. 1. ſeq. excuſſimus.

§. CVI.

BELLVM vel *defenſionis*, vel *offenſionis* cauſſa paratur: qua de diuiſione eodem *capite* noſtrum iudicium interpoſuimus.

§. CVII.

§. CVII.

Quodnam vero sit *iustum*, quod *iniustum*? in theoria & generatim, facile ex præceptis de pactis seruandis & non lædendis aliis; in applicatione autem difficulter, vel plane non potest decidi. Quis enim hoc sibi sumat, vt hunc iuste, illum iniuste corripuisse arma sit dicturus? an hostis? At tum alteri quoque eadem iudicandi facultas competet. An aliæ gentes? at hæ partes non tantum sunt, verum etiam vel ab illo, qui bellum gerit, longe distant, vel proxime eum contingunt. Si hoc, aut hostes erunt aperti, aut odio arcano prosequentur vicinum. Est enim finitimis semper litigandi materia. Sin illud, circumstantias totius discordiæ nec cognoscent exacte, nec, si cognoscerent, cum auctoritate de illa, quia sunt æquales ac clarissimæ probationes deficiunt, iudicium ferent. An totus orbis? Sed hoc vel nimis oratorium est, vel totus nunquam in vnum conspirabit orbis.

Confer, quæ in dissertatione de *efficientia metus* cap. II. §. 12. & inprimis §. 14. & 15. diximus: quin addas licet, quæ cap. XII. §. XVI. supra disseruimus hoc loco vix repetenda.

§.CVIII.

§. CVIII.

Id inquiri præstat, an ad solas Respublicas, personasque illas repræsentantes ius belli gerendi pertineat? Et obseruandum, in statu libertatis vnicuique ius belli gerendi competere: quod singulis fere capitibus obseruauimus. Constitutis vero ciuitatibus ad eos illa facultas pertinebit, quibus imperium delatum est, vel ad imperium exercendum concurrunt.

§. CIX.

Qua visione bellum SOLENNE dicitur, quod Respublicæ gerunt.

§. CX.

Sed an vero ad istud INDICTIO SOLENNIS de iure requiratur? disputatur. Id permitto, indicendum esse bellum ab iis, qui se læsos existimant. Potest enim adhuc aliquid dubii circa ius & factum occurrere; nisi læsio continuetur & ita perduret, vt defensio sine mora sit suscipienda. Sed vt vero per FECIALES solenniter fiat, non consequitur. Exigit enim externæ pacis custodia, vt pax quæratur: isque minime iustus foret dicendus, qui, parte altera non audita, sine vlla iuris ac facti inquisitione, præcipiti consilio ad arma sit prolapsurus. Ceteræ *solennitates* iniustitiæ

ſtitiæ ſæpe commenta ſunt & fuerunt, ſcilicet, vt bellum exiſtimaretur haud *iniuſtum*, vbi obſeruantur IVSTA; aut ſaltem ſuperfluæ videntur.

Confer. Cap. VIII. §. IX. & X.

§. CXI.

Qui vero ſint, qui nos lædant, hoſtilemque animum induant, ex ſuperioribus, credo, ſatis pateſcit.

§. CXII.

Belli præludium REPRESSALIAE dicuntur, quæ a *talione* itidemque ab *arreſtis*, vt loquuntur, differunt. TALIO par pari refert: HÆC debitorem eiusque res afficiunt: in REPRESSALIIS autem tam curate ſingula vix diſtinguuntur: hoc eſt, par ſæpe pari refertur, nonnunquam perſonæ, nonnunquam res apprehenduntur, ac perduntur. Iuſtitiæ ratio inde videtur petenda, quod, quæ agit ciuitas, omnes agere & probare cenſeantur, per ea quæ cap. priori adſtruximus.

§. CXIII.

Quæ de ARMIS ILLICITIS itemque LICENTIA in bello diſſeruntur, cap. IX. copioſe diſcuſſimus.

§. CXIV.

Illud nondum diſputauimus, quid de

de OCCVPATIONE BELLICA ſit tenendum. Et certum puto, pacis vinculo abrupto, liberum vnicuique belligerantium relinqui, quomodo cogere repugnantem hoſtem velit. Ergo etiam liberum eſt, prehendere res hoſtis mobiles; eas auferre; & occupare immobiles, quæ, *tertii* intuitu, ſtatim videntur acquiſitæ, quamprimum apprehenſæ. Sed hoſti vero tam diu recuperare eas licitum eſt, quam durat bellum. Quocirca occupanti tum demum plena ſecuritas obtingit, ſi inter eum & aduerſarium *pax* coaleſcat, occupatumque in manibus victoris maneat.

§. CXV.

Ex quo intelligitur, parum operari diſtinctionem receptam, in *caſtra* ne ſua & præſidium occupantes retulerint res abreptas mobiles, nec ne? Nam *tertius* non poterit iis eripere prædam, quamlibet non retuliſſent. *Hoſtis*, quandocunque poteſt.

§. CXVI.

Ratione SVBIECTORVM vero iniquum erit, denegare damnum facientibus ſua, aut quæ ſua fuiſſe docere poſſunt, ex ea ratione, quia hoſtis cum ſpoliis ad ſua peruenit, aut res ereptas, 24. horarum ſpatio, poſſedit. Milites nam-

que nostri hosti occupata rursum eripientes propterea pugnant, & velitationibus decertant, vt defendant ciues eosque seruent recuperataque veris & antiquis Dominis restituant. Ivs BELLI, quod vulgo iactatur, ἄλογον est.

§. CXVII.

Difficilior quæstionis species est: an vindicari res ALIENATA immobilis possit ab externo populo, qui caussam habet ab hoste vendente, aut alienante? Saltem *Hispaniæ* Rex *Dunkerkam* repetiit ab Anglis, in quos transtulere Galli: nec incognitum, supplicasse Græcos, vt *Exarchatum* a *Langobardis* ablatum sibi redderet Victor *Pipinus:* quanquam neuter obtinuit quidquam, belli iure vtrinque in contrarium prætexto. Ego vero animum haud temere induco, *iustius* facturum, qui, Victore bellum adhuc gerente, nihil emerit, aut cum eo ne quidquam permutauerit. Quod si namque valide talia a Victore, cui tantisper fauet belli alea, comparari possent, nunquam certe recuperare liceret alteri sua, quamuis, secundantibus iterum fatis, prosterneret hostem isque nunc victor esset, quin antea infelici strage habebatur victus. Nec acquieturum, credo, repetentem alienata,

nata, si occineret emptor, aut donatarius illi: *a Victore acquisiui, qui factus est* DOMINVS. Hæc enim *acquisitio dominii* in cerebro Romanorum ICtorum nata tantum est; nec pacem iri quæsitum ab eo existimem, qui, dum bella gerunt alii, tanquam e specula prospiciens inhiaret ablatis, obtentu emptionis; mercatorem acturus, dum altera pars in eo est, vt recuperet amissa; animumque redhibendi nondum deposuit; nec deposuisse censeri potest, dum feruet bellum: quanquam sat scio, aliter opinari plures, occupationem bellicam pro modo acquirendi habentes *dominiumque*, vbi adhuc incerta omnia, somniantes. Diuersum foret, si quis extrema ab vrbe obsessa auertens pecuniam *obsidenti* numeraret, vt recederet, atque interea vrbem seruatam retineret, donec sibi pecunia expensa restitueretur. Quod thema inter *Sueciæ* & *Borussiæ* Regem ventilatum meminimus: arguente *hoc* simul, Sueciæ Regem suo id negotii consensu approbasse. In contrarium facta & actitata probant, quid *fieri* soleat; non autem ius omni exceptione maius. vid. *Grot. lib. III. c. VI. §. II.* ac *Barbeyracii* not. 1. *ad h. l.* De rebus mobilibus aliud dicen-

dum, non, quia credendæ sunt illico ab hoste acquisitæ, sed quia dignosci haud facile possunt; nec obligatus est emptor, vt longa perquisitione indaget, cuius res illæ sint fuerintque?

§. CXVIII.

Quemadmodum autem omnis occupatio, in bello solenni, *publico nomine* fieri debet; ita *sine permissu* facta occupatio in latrocinium incidere videtur.

§. CXIX.

Dico: SINE PERMISSV. Nam sæpe fit, vt ciues priuato ausu, non tamen, sine ciuitatis consensu, generali, aut speciali oppugnent hostem. Et tum vero retinent isti, quod acquisiuerunt, *secundum legem* a ciuitate præscriptam, aut pactorum conditiones publica auctoritate munitas. Vnde, quid de CARAVANIS, ADMIRALITATIBVS, maritimisque excursionibus, quas Capereyen vocant, sentiendum, patet.

§. CXX.

Quidquid vero publico decreto & apparatu in manus belligerantium peruenit, *fisco publico* merito infertur; nisi hic iuri suo, ratione *mobilium*, renuntiauerit, aut, ratione *immobilium*, in fauorem militarium virorum & præfectorum

rum, aliter disposuerit. Quod amplius probat, quam præpostere occupatio bellica inter modos acquirendi dominium iuris gentium, etiam priuatorum consideratione, referatur.

§. CXXI.

Vt vero in hostem ire, cum bellum durat, publico decreto & permissu licet; ita NEVTRARVM PARTIVM, qui vel amici communes, vel saltem hostium loco haberi non possunt, lædi neutiquam debent, quamdiu in eo statu manent, & *neutri* fauent.

Ad neutralitatem nemo aliam obligare potest in statu nat: quoniam tertio non competit ius iudicium ferendi de moralitate belli ab altero gerendi. Si vero altera gens alteri eiusmodi ratione neutralitatis praescribere vellet, tunc alterius ius belli et pacis vel tolleretur prorsus, vel tamen restringeretur et violaretur in certo casu, id quod cum repugnet summae potentiae, quam quaelibet gens tenet vel inde patet id ipsum repugnare iuri nat: et gentium.

§. CXXII.

Hic status nonnunquam NEVTRALITATIS *generalis*, nonnunquam *singularis* nomine insignitur.

§. CXXIII.

In HAC pacta interueniunt vel expressa, vel tacita, quibus standum tum a parte eorum, qui neutrarum sunt partium, tum etiam illorum, qui actu bellum gerunt, ne videlicet hi exigant conuentioni contraria, nec isti faciant.

§. CXXIV.

Belli furore cessante ad PACEM omnibus optabilem deuenit ciuitas, summum habens imperium, cuius est, conciliare & pangere illam.

§. CXXV.

Pacem sæpe præcedunt *induciæ*, vt bellum *repressaliæ*.

§. CXXVI.

Ergo de illis videndum primo. Et nituntur vero INDVCIAE VERAE *conuentione* belligerantium, vt *ad tempus* ab armis desistant.

§. CXXVII.

Conuentiones eiusmodi sancte seruandas esse, nemo negat.

§. CXXVIII.

APPARENTES induciæ, cum nempe hostes, vtrinque fessi *sine conuentione* sibi otium faciunt, huc non pertinent: manet enim hostilitas & ius nocendi. Tale exemplum in historia Seculi XV. inter Maximilianum I. & Venetos obseruatur, post fœdus Cameracense ruptum.

§. CXXIX.

In *veris* vero cum perpetua quies deficiat, tempus certe in consideratio-nem veniat necesse est.

§. CXXX.

CVIVS ratione modo *longius*, modo *breuius*, modo *breuissimum* induciarum interstitium obseruatur.

§. CXXXI.

POSTERIORIS generis inducias etiam mini-

Induciae diuiduntur plerumque in illimitatas et limitatas s. restrictas; hae à praefectis et imperatoribus exercituum s. ministris principis sanciri possunt, sed obligationem pfectam haut producunt, quoniam si contrarium visum fuerit vtile, actus hostiles continuari possunt. Hac in re referuntur omnia ad consensum praesumtum sed incertum. Illimitatae autem induciae dependent a voluntate principis quoniam ei ius pacis competere probauimus.

ministri Reipublicæ dant; eæque seruandæ sunt vel a toto exercitu, vel, si dux sit inferior, saltem ab huius copiis, cum dare inducias officio ipsius contineatur.

§. CXXXII.

Sed quæ ad LONGISSIMVM tempus e. g. in centum annos ineuntur, induciæ quidem nominantur, sed ridicule. Quis enim, post tantum temporis spatium elapsum, iniuriarum meminisse potest, aut meminit? Sed habemus tamen eius generis exemplum apud CONNESTAGGIVM, *de coniunctione Portugalliæ cum Regno Castellæ*, a commentatoribus *Grotii* non obseruatum, vbi *Alphonsus* Rex Lusitaniæ cum *Ferdinando & Isabella* Castellæ Regibus pacem pepigit in sæculum & quod excedit.

§. CXXXIII.

Vbi tempus ponitur, ibi *terminus a quo* & *ad quem* occurrit. Itaque disputant, VNDE computatio *inchoanda*, quaue hora, quoue mense *finienda*? *Grotius* primum diem ab initio, quemadmodum postremum a fine induciarum excludit: *Puffendorffius* contra vtrumque includit. Neuter argumentis destituitur. *Puffendorffii* opinio probabilior doctis videtur, quippe qui magis qui-

eti producendæ, quam contrahendæ fauere ſolent. Rectius faciunt, qui ambiguæ diſceptationi per verba clariſſima legem dicunt.

§. CXXXIV.

Et per ſe autem intelligitur, tum demum obligari ſubiectos, cum reſciſcunt inducias, quanquam effectus belli ceſſant: & reſtituenda ſunt, poſt tempus perfectæ conuentionis, erepta, niſi aliud placuerit.

§. CXXXV.

Durantibus induciis, vti *arma ceſſant;* ita quæritur, an *reficere moenia, conſcribere milites*, itemque *munitiones nouas efficere* liceat? Et circumſpiciendum exiſtimem, ſint ne induciæ non *limitatæ*, & bene longæ, an ad *certos actus* reſtrictæ? PRIORI CASV omnia, quæ enumerauimus, & ad defenſionem pertinent, licent. Vnde eo omnis controuerſia redit, quid pertineat ad defenſionem? Et cum inter eos, qui in libertate viuunt, vix adeo accurate termini defenſionis & offenſionis definiri queant; hinc ancipiti diſputationi ſæpe locus relinquitur. Quid inter Gallos & Germanos de munitionibus, induciarum tempore, exſtructis a. 1687. ſit diſceptatum, PVFFENDORFIVS de *R. G. F. W.*

F. W. lib. XIX. §. 56. seq. in vtramque partem recensuit. POSTERIORI CASV vero a PVFFENDORFII decisione I. N. & G. lib. VIII. §. IX. merito recedimus. Nam quamuis is existimet, in omnibus induciis, etiam vbi obsessi & obsidentes duntaxat de mortuis sepeliendis conueniunt, ius defendendi non excludi; opinor tamen, vltra cogitata non fore extendendam verborum interpretationem. Ergo, quid cogitauerint paciscentes? quæritur. Sed omnes, puto, conspirabunt, eo in themate, quando *tantum* ius sepeliendi petitur, & permittitur, excludi cetera omnia. Ius *defendendi* vero ita videtur circumscribendum, vt circumscribitur *oppugnandi*. Quamobrem vti ius oppugnandi post finitas demum inducias; ita defendendi incipit.

§. CXXXVI.

Id magis certum, belli indictionem nouam, *elapso induciarum tempore*, non requiri. Reuiuiscit bellum ipso iure, si interea controuersia non fuerit extincta, aut actus, cuius intuitu concessa quies, finitus. Quidquid nonnulli, *pacis reducendæ* amore, faciunt, prudentiæ, & honestati & magnanimitati facientium, merito tribuitur.

Stricto iure occidi, aut in vincula coniici potest, qui post finem induciarum in hostico deprehenditur. Conf. Strauchii Dis. de induciis.

§. CXXXVII.

Quin nec illud prorsus absonum, aut *prodigio simile*, vti apud *Grotium in Historia Belgica* disserebant Hispani, continuare bellum in Indiis, & in Europa quiescere. Etiam nostro tempore tales in Hispania & Italia innotuerunt induciæ. Cur enim non liceret designare agrum, in quo belli maneat materia, & excipere alterum, vbi tranquille peragantur omnia?

§. CXXXVIII.

Ab induciarum iure omnino differt IVS TVTO COMMEANDI. Conceditur hoc certis *personis* & *rebus*, vt sine offensione & damno eant redeantque. Quidquid litium occurrit ad ἑρμηνείαν dictorum, aut litterarum pertinet, quæ, secundum intentionem paciscentium, optima ratione instituitur. Eum laborem, cum iam in dissertatione *de litteris commeatus*, per varia exempla, occupauerit *Hertius*, *Grotiique* doctrinas maiori luce donauerit, nos simili operæ merito supersedemus.

§. CXXXIX.

Itaque de PACE potius, qua penitus

tus exſtinguitur bellum, & bellandi cauſſa obliuioni mandatur, breuibus agemus.

§. CXL.

Et ineunt eam ordinarie *ſummi imperantes.* Vnde probe conſiderandum, quis ſit ſummus imperans, quæue rerumpublicarum conditio?

§. CLXI.

Ineunt cum Rebuſpublicis iisque, qui eas repræſentant, ineunt etiam cum ſubiectis interdum, qui ab obſequio reſiliuere, & peculiaris corporis ſpeciem induere.

§. CXLII.

Ineunt bona fide, aut ſaltem inire ſic debent. Vnde *exceptio quod metus cauſſa* locum poſtea non habet, cum ad pacem ſine metu vix peruenianant belligerantes, ceu ſupra oſtenſum.

§. CXLIII.

Ineunt vel *pure*, vel *ſub conditione*, vt videlicet tota pactio ab *euentu* alicuius pugnæ, aut *deciſione arbitrorum* ſuſpendatur. An prudenter faciant tali modo tranſigentes, iam non quæritur. De iure nemo ambiget, ſi ciuitas, vel is, qui ciuitatis loco eſt, conſentiat. Ergo quidquid hic diſputatur, ad quæſti-

onem

onem *facti* pertinet, *qualem* videlicet *potestatem* contrahentes habeant?

§. CXLIV.

Paci pangendæ MEDIATORES, seu conciliatores aliquando interueniunt, quorum obligatio, veluti arbitrorum, est, vt sine fraude, procul ab odio & fauore, munere suscepto fungantur. De cuius præcepto neglectu nunquam non querimoniæ audiuntur. Vnde multi principes *sine interuentu conciliatorum* ad pacem procedere maluerunt. Exempla Suecorum in *Osnabrugensi* & Gallorum in *Pyrenæa* nota sunt.

§. CXLV.

Pace facta securitatis gratia *pignora*, *obsides*, *fideiussores*, seu GVARANDI, quid? quod *iusiurandum* & *ratihabitio accedit*, de quibus omnibus cap. XXIX. & cap. XVII. suis locis egimus.

§. CXLVI.

Similiter, concordia inter belligerantes partes redeunte, redire quoque dicuntur tum *personæ*, tum *res post limen*: vnde de iure POSTLIMINII apud scriptores iuris gentium longa tractatio; sed quæ mirifica confusione vel deformatur, vel admodum ieiune adtingitur.

§. CXLVII.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CXLVII.

Si quid tamen recte statuitur, hoc sane est, quod victus populus reciperet res suas, & captiui itidem, quæ relinquere sunt coacti, cum in hostium venissent potestatem, iura sua resumant. Cuius reuersionis vim atque effectum *ius postliminii* appellare solemus; dummodo ne animum inducat quisquam, vniuersa, Romanis approbata, iuris esse naturæ, vel gentium.

§. CXLVIII.

Sed quum tamen aliquis redire domum queat feruente adhuc bello; ita *postliminium* considerari assolet, velut est *ante pacem*, vel *post pacem*. Vtrumque LIBERATIONEM ab hostium *manu* præponit, siue ad eos, qui socii nostri, vel saltem hostes non sunt, siue eo, vnde aliquid ablatum, vel in captiuitatem abducta perueniat *persona*, aut *res*.

§. CXLIX.

Nihil enim amittit *iure simplici naturæ*, qui capitur; nihil quoque, dum manet res; capiatur persona cum re, an res sine persona? Iniquum quippe foret, addi afflictionem afflicto: cuius conditio commiseratione potius digna, dum hostis iram sensit, certus, an vnquam

quam ab eius liberandus potestate foret?

§. CL.

Igitur nulla prorsus *iuris fictione* tota res indiget, perierit captiuus, an vixerit? Romani vero, etiam ratione suæ ciuitatis, captiuum apud hostem habebant pro seruo, ac capite minuto, cuius omnia simul iura in ciuitate essent exstincta: quandoquidem seruus ciuis Romanus non erat, nec aliquid proprii possidebat. Quod est exstinctum recipi nequit, nisi tollatur impedimentum, seu *mors ciuilis*. Ergo per fictionem æquitate subnixam tollebant istud, partim fictione *iuris postliminii*, partim *legis Corneliæ*: quibus mediis interea hac in disciplina neutiquam opus est, quoniam nihil domi amittit captiuus, ac multo minus pro seruo iure necessario reputatur. Hinc qui nihil iuris amisit, nihil quoque recuperat, quia *omnia*, ratione suæ ciuitatis, *retinuit*: cumque potestas patria Romana a simplicitate naturali nimium quantum discedat; hinc patefit, *vtraque fictione* impune nos carituros, cum FILIVS non sit *seruo* Romano similis, qui omnia acquirat Patri; nec *Pater* DESPOTÆ, cuius dominium & ius acquirendi morte

te demum perimatur. Igitur nec mors fingenda, nec vita morali sensu restituenda reduci ex captiuitate, quia reapse mortuus non est, non *physice*, non item *moraliter*.

§. CLI.

Quæ amplius adiecere Romani, eo pertinent, vt exponerentur vocabula *hostis*, *captiui*, *liberati*; simulatque ab hoc iure exluderentur, qui se dedidere sponte, ac iuris sui, alioquin recuperandi, indigni erant: sicuti nec *vestes*, nec *arma* indipiscebantur, ea indignissime abiicientes, aut amittentes.

§. CLII.

Ex quo claret, haud temere separasse Titium, *in obseruationibus ad Lauterbachium*, POSTLIMINIVM *inter gentes* a POSTLIMINIO *ciuitatis*, ex qua *quid* captum, aut *ciuis* denique in hostium potestatem est redactus. *Posterius* pro re nata variat, *prius* non item: nisi quid pactis in pace sigillatim definiatur. Nam quod durante adhuc bello ante pacem redit, aut inimicorum potestati eripitur, meum iterum est, sicque ad dominum venit, quod fuit ante suum, absque ficto postliminii iure, in *patria* versetur iaceatque ereptum, an apud

ter-

tertium, *amicum communem*, an belli *socium?* Sat est, hosti nihil amplius ea in re potestatis esse, non ex iure, non facto: quemadmodum nec illico prior dominus suum recipere potest, si hostis ad tertium detulit, atque ibi deposuit. *Communis* namque amicus neutrarum esse partium creditur: & quoniam id ponitur; hinc supra definitum est, illum quoque nec emere scienter, nec alio modo acquirere conari, quod amicus vnus amisit, atque alter tantisper tenuit, vel tenet adhuc. Occupatio bellica cum effectu pleno, quam aliqui, Romano iure imbuti, depereunt; tam diu quiescit, donec pacificatio clarius determinet, quis nunc pro *domino* irreuocabili sit habendus: idque iam supra §. CXVII. monuimus.

§. CLIII.

Etsi enim certum videtur, hostem victorem leges omnes sibi præscribendas iure spernere; eoque rebus captis vti atque abuti; non sequitur tamen, vt tertius statim, qui hostis non est, sese interponere ac rem victi sibi seruare, eo obtentu, possit, ac si videlicet illam comparasset ære suo a Victore Domino, dum interea nec victi, nec vincentis hostis esset. Rectius enim facturus is fuisset,

fuisset, si animum habendi rem adhuc *dubiam* ac certo modo *litigiosam* ostendisset nondum: quod *prioribus* merito existimauimus addendum, ne quem de novo vrat depulsa obiectio.

§. CLIV.

An vero captiui *recipiant libertatem*, si nihil de ea *singulariter* conuentum? quæstio facti est, quid nempe cogitauerint paciscentes? idque regulis bonæ interpretationis ad liquidum perducitur. Aliquando etiam, pro numero captiuorum, λύτρον soluitur, si plura sunt capita vnius in potestate, quam alterius. Λύτρον itidem conuentio definit, quam *Cartel* appellamus vulgo.

§. CLV.

Bello & paci vti inseruiunt *foedera*; ita dubitandum non est, quin IVS PANGENDI FOEDERA pars sit summæ potestatis.

§. CLVI.

De *foederibus* ipsis eorumque divisionibus cap. XI. §. 33. seq. satis disseruimus.

§. CLVII.

In his autem occurrunt LEGATI. *Legati* mandatarii sunt: de quibus silere possemus, quia eorum officium cap.

XXII. & XXIII. copiose satis delineauimus.

§. CLVIII.

At cum tamen peculiare IVS LEGATORVM permulti animo depingant, videndum hac de re amplius.

§. CLIX.

Et dicuntur illi, cum liberam negotia tractandi potestatem habent, *plenipotentiarii.*

§. CLX.

Vnde valde errant, qui hoc nomen aut honoris esse existimant, aut etiam PLENIPOTENTIARIVM legato characterem habenti apponunt.

Conf. *Furstenerius de Supremata Principum German.* Cap. 6.

§. CLXI.

Deinde quidam sunt primi ordinis legati, qui AMBASSADORES hodie appellantur, a voce Ambacht, quæ est Teutonica: sunt enim illi *officiales* suæ Reipublicæ.

§. CLXII.

A quibus distinguuntur secundi ordinis legati, missi, nuncii, ABLEGATI, ENVOYES.

§. CLXIII.

ILLI, dicente *Hertio* V. C. FACIEM REIPVBLICÆ secum afferunt, ac proinde

eo,

eo, quo mittens, honore sunt colendi, quamos & ratio non refragatur. Absurdum enim foret, *Maiestatis* elogium affectari a Legatis. *Excellentiæ* titulus sæculo præcedente inualuit.

§. CLXIV.

Hi *repræsentatitio* charactere atque circumposito splendore destituuntur, missi propterea, vt sumtibus parcatur & negotia interea facilius ad exitum deducantur, nullis cærimoniarum tricis obstantibus.

Conf. *Hert. prudent. Ciuil. part. I. Sect. IX. §. VII.*

§. CLXV.

Vtrique sunt vel *ordinarii*, seu assidui, perpetua legatione fungentes, vel *extraordinarii*. Hinc primi & secundi ordinis legati perpetui, seu ordinarii ac temporarii, seu *extraordinarii* dantur.

§. CLXVI.

Ex quo patet, falli nonnullos, qui *extraordinariis* legatis maiorem auctoritatem ac nonnihil prærogatiui iuris, præ ceteris, tribuunt.

§. CLXVII.

Tales legatos mittunt summa potestate, seu maiestate pollentes. Nam etsi quisque priuatorum mandatarium mittere ad alterum potest; tamen is

nequit præstare, vt maior legato, quam leganti competat auctoritas. Subiecti vero, seu priuati parent, & leges accipiunt ipsimet; eoque mandatariis illorum *Legati* nomen vix tribuitur.

§. CLXVIII.

Sed caue existimes, statim, cum mittitur *legatus*, eum iure gentium quocunque tempore fore INVIOLABILEM: requiritur primum, vt *admittatur*.

§. CLXIX.

ADMISSIO autem *voluntatis* est, non *necessitatis*, tametsi nihil caussæ repudianti suppetit: quidquid in contrarium *Grotius* moliatur.

§. CLXX.

Sicuti enim nemo cogitur, vt legatum alteri mittat; ita etiam nemo per se obstringitur, vt legatum accipiat.

§. CLXXI.

Ergo iniuriæ loco haberi nequit, Legatum non esse admissum, nisi quidem cum conuicio reiiciatur. Quod *Gustavus Adolphus* Sueciæ Rex Ferdinando II. Cæsari obiecit, cum ipsi aditus ad conuentum pacis Lubecensis præcluderetur.

§. CLXXII.

Multo minus vitio dari gentibus potest,

Landesbibliothek Oldenburg

poteſt, ſi legatum *aſſiduum* recipere nolint, vti *Poloni* olim ac Turcæ. Sed cum mos inualuerit, vt & hi in omnibus fere aulis degant, minus forte *decorum* foret, eos non recipere hodie.

§. CLXXIII.

Admiſſo legato *ſecuritas* ſaltem tacite, ſi non expreſſe, promittitur.

§. CLXXIV.

Sed probe circumſpiciendum, an quis ſit admiſſus? vnde & peculiari conuentione & litteris *commeatus* opus eſt, antequam ex *hoſtico* veniat legatus.

§. CLXXV.

Et tum vero SECVRITAS ſummatim conſiſtet in *defenſione* ab *iniuriis*, in *libertate ſermonis*, in *immunitate a foro*.

§. CLXXVI.

DEFENSIO AB INIVRIIS, vtut omnibus in territorio aliorum pacata ratione viuentibus iure naturæ; ita legatis eorumque comitibus *ſpeciatim*, dum publica fide venerunt, debetur.

§. CLXXVII.

Hinc laudatur *Ferdinandus III.* qui *Sparrium* Ducem copiarum, alias ſibi clariſſimum, cuſtodiæ mancipari iuſſit,

quod litteras paullo petulantiores ad Venetum Legatum dediſſet.

Conf. PRESBEVTAM de Iure *Legat.* Imp. p. 141. plura colligentem exempla; adde *Vicquefortium*, *Kulpiſium*, aliosque, qui de Legatis eorumque iuribus cateruatim ſcripſerunt.

§. CLXXVIII.

Sed caue tamen, ne pro iniuria accipias, quod non eſt.

§. CLXXIX.

MINÆ autem ſpeciem iniuriæ continent. Vnde & ab his tutus præſtandus.

§. CLXXX.

Nec committendum, vt LITTERÆ, quas mittit, & quæ ad legatum mittuntur, aperiantur, vt CVRSORES violentur, qui mittuntur ac remittuntur.

§. CLXXXI.

Eiuſmodi ſecuritas durat, etſi bellum inter Legati Dominum, ac ciuitatem, vbi degit, oriatur, propter ſecuritatem *generatim* & *ſine limitatione*, etiam in hunc caſum, promiſſam.

§. CLXXXII.

Quod ſi vero quadantenus reſtringatur libertas Legati, vel notum iam ante receptionem fuerit, quid ciuitas, vbi agit, poſtulet, tum & legatus legi ſeſe accom-

accommodet, quia vel expresse consensisse, vel tacite in eam videtur. Ita non poterit ASYLVM concedere malitiose *delinquentibus*, etsi hæc libertas legatis olim, & alias fuisset relicta. Neque enim ius quæsitum allegari potest ab eo, qui *factum*, non *rationem*, habet pro argumento. Quod Pontifex Romanus *Lauardæi* Gallorumque omnium querelis reposuit.

§. CLXXXIII.

Eodem modo eorum dignitati vix repugnat, quando præscribitur, vt pacem cum *aliis*, vtut *hostium legatis*, seruent. Secus facientes sibi tribuant, quando pro legatis amplius non habentur.

§. CLXXXIV.

Quid? quod, etsi pactum non intercessisset expressum; puto tamen, non esse obstrictam ciuitatem, vt *hostilia molientes* intra pomoeria sua toleret.

§. CLXXXV.

Id magis dubium, an iure talionis Respublica occidere legatum queat, propter suum legatum ab alio principe, aut imperante occisum? Et *iure stricto* fieri id posse putem, quia hostis mei subiecti itidem tractantur vt hostes. Quidquid in contrarium disputatur, ad magnanimitatis regulas pertinet.

§. CLXXXVI.

Aliud foret, si *concursu* populi, aut in *seditione*, aut per insidias læsus sit legatus. Tum enim videndum, an summa potestas huius sese facti participem reddat, aut istud approbet? Ita nihil tribui culpæ Philippo IV. potuit, cum Reipublicæ Anglicanæ legatus *Madriti* ab ignotis hominibus est occisus; multo minus *Britannis*, quando ædes ministri Hispanici Londini expilauit plebs vltima. Auxiliares namque læso manus sunt porrectæ & acriter puniti sceleris consortes. Neque enim Regum quisquam impedire semper malorum ciuium facinora potest.

§. CLXXXVII.

LIBERTAS SERMONIS propterea concedenda est, aut post admissionem concessa videtur, quoniam mandata exponere sua legati obligantur: quod sine eiuscemodi facultate fieri non posset. Vnde hi recte ad libertatem prouocant. Exempla *Presbeuta*, & *Kulpisius* suppeditant. Fuitque hac parte magnus Turcarum *Vezirius* prorsus stolidus, qui Franciæ Regis ablegato, iura Principis sui exponere laboranti, alapam infringi iussit, cuius vi dentes innocenti excussi sunt aliqui. Qua de re *Rigaltius* Lectorem

ctorem instruet in *descriptione imperii Ottomannici* p. 34. s.

§. CLXXXVIII.

Sed caue, ne *libertatem loquendi* cum LICENTIA permutes: quamuis *licentia* non sit, cum Legatus feruentius Domini sui caussam tuetur: reprehenditurque a *Vassore* Gustauus Adolphus, Suecorum Rex, baculum ostendens *Stephano* Galliæ Regis ministro pro Bauariæ Duce enixius instanti.

Dicatur de *Pontifice Romano*, cuius aures omnium semper impatientissimas deprehendit *Cardin. Ossatus*.

§. CLXXXIX.

Immunitas a FORO loci eam ob caussam permissa videtur, quod tanquam alieni domini administer est receptus, in quem recipienti nihil potestatis competit.

§. CXC.

FORVM est vel *ciuile*, vel *criminale*. Hinc ad vtrumque respiciamus oportet.

§. CXCI.

Quod ad PRIMVM, elucet sane, legatum e CONTRACTV non posse in ius trahi, aut detineri, aut pignora capi, aut obsides ab eo posci. Etsi enim legatus peccat, qui æs alienum contrahit

hit, nec ſoluit, aut id, quod dare, vel facere debet, non præſtat; tamen iudicari ab alio, quam a Domino, non poteſt. Vnde recte faciunt, qui ſibi ſubiectos certiores hac de re reddunt, ne poſthac importune conquerantur, aut turbas excitent. Quod in Anglia nuper factum meminimus, occaſione Ruſſici legati.

§. CXCII.

Quocirca *Presbeutæ* vix conſentio, qui legatos pinguiori, ac priuatos hac in cauſſa frui negat. Quidquid in medium affert, eo duntaxat pertinet, legatum non ſoluentem non habere iuſtas conquerendi cauſſas, ſi adigatur ad ſoluendum. Quod permitto. Solum quæritur, per quem ſit cogendus? Illi vero prorſus a ſcopo abludunt, qui intrantes aliorum dominorum territoria ac regna ſine diſcrimine eorum *ſubiectos temporarios* dicunt, & ideam miniſtri alieni, qui pro tali eſt agnitus & conſequenter in ſubiectorum numero ab recipiente non habitus, ex animo dimittunt, ſubditum ſomniantes, cui definitio ſubditi, ratione eius, ad quem mittitur, nunquam competiit.

§. CXCIII.

Igitur de FORO CRIMINALI circumſpici-

ſpiciendum. Et adfirmant plures cum ratione, legatum recipientis iurisdictioni minime ſubiectum videri, ſed domino mittentis ad puniendum fore remittendum, ſi crimen in *priuatos* fuerit commiſſum: a quo nec *homicidium* excipiendum.

§. CXCIV.

Nam quamuis nonnulli exiſtiment, ea recipi legatum conditione, vt tranquille viuat, nec crimine ſeſe commaculet; non habent tamen ſat rationis, vt eum propterea alieni domini pœnis ſubiiciant. *Puniendus* eſt, ſed a DOMINO PROPRIO.

§. CXCV.

At vero, ſi in ipſam Rempublicam, aut Dominum, ad quem miſſus eſt, aliquid moliatur, aliud ſine dubio dicendum. Nam quod nec ipſi, ſi adeſſet, Domino liceret, id multo minus eius adminiſter & procurator impune ferat. Vnde omnino a ſcopo *Furſtenerius* abludit, qui DOMINOS inuiolabiles pronunciat, quamlibet inſidiatorum aut hoſtium perſonam induant.

§. CXCVI.

Aliud eſt quæſitum, num ex regulis prudentiæ etiam tale legati facinus ſit diſſimulandum, isque extra fines reipu-

reipublicæ potius deportandus, quam occidendus? Quod in *Polonia* nuper Gallico legato factum scimus. Eodem consilio *Cronwellus* vsus est, cum *Bellievrius* turbas in Britannia excitasset.

§. CXCVII.

Interea caute prouidendum, ne criminis insimuletur legatus, qui forte ministros alterius ciuitatis largitione commoda ad partes heri sui pertraxit. Est hoc cuiusque ministri apud extraneos agentis *finis*. Gladey disquisit: iur: nat: et gent: de iusto Gyllenburgii et Görtzii Sueciae legator: in Anglia et cont.

§. CXCVIII. Belg. arresto. Bynkershoek de foro legator: tam in causis ciuili quam criminali.

Vti vero LEGATI PERSONA, ceteris paribus, in tuto collocanda; ita ÆDES legati, & CVRRVS, aut NAVIS eadem securitate frui debent.

§. CXCIX.

Nam etsi dignitati legatorum repugnat, versuram facere, aut defraudare telonium; non efficient tamen hæc omnia, vt propterea vestigatoribus ciuitatis facultas sit permittenda, scrutandi res, currum, nauemque ministri. Quid Venetiis *Manchestrio* Britannniæ Legato contigerit, memoria tenemus: sed scimus etiam, eum fortiter fuisse a Britannis defensum. Elect. iur: publ: T. V.

§. CC.

§. CC.

Ceterum de SIGNIS HONORIS, quæ petunt legati, ambigua disceptatio est, partim quod a *consuetudine* & *moribus* cuiusque ciuitatis id dependet, partim *pactis*. Sed putem tamen, eum, qui liberæ ciuitatis ministrum recipit, vt faciem Reipublicæ secum ferentem, consentire quoque, vt legatus iisdem, quibus respublica, honoribus fruatur, aliisque priuilegiis vbiuis gentium receptis. Cetera a benevolentia regnantium ac liberrimo eorum arbitrio dependent. Fürstenius de supremat. c. 34.

§. CCI.

Vnde eo sæpe disputatio redit, an quis sit *minister liberæ ciuitatis*, quæ tales honores exigere queat?

§. CCII.

Disceptatur quoque, quousque REPRÆSENTATITIVS extendi CHARACTER debeat? Nam & supra affirmauimus, repræsentare administrum Principem, quoad *mos* & *ratio* permittunt. Ita eundem non affectabit titulum, quem herus; nec præcedere Regem præsentem conabitur; vel, dum facit, ægre non ferat, si repulsam accipiat.

§. CCIII.

Landesbibliothek Oldenburg

uersiæ status ponatur, Habebunt tum omnino. Sed quid si cum ciuibus aliquid negotii intercedat? quid si cum alterius Legati famulis; atque hic iustitiam deneget? Et existimem, forum delicti & forum legatorum concurrentem iurisdictionem nacturum. Quod si vero hic iustitiam deneget, non recte reprehendi magistratum, aut alios legatos, si ipsi vindictam in peccantes exerceant. Quid nuper *Vltraiecti* contigerit, recordamur.

§. CCIX.

De cetero cauendum, ne quis *domesticorum* numero audeat comprehendere, qui vt magistratus sui iram effugiant, in ædes legati se recipiunt. Quidquid in contrarium affertur, moribus & indulgentiæ illius, ad quem mittitur minister Reipublicæ, acceptum ferri debet.

§. CCX.

Plura de legatis non addimus, ne nimium excrescat *Synopsis* nostra.

§. CCXI.

Igitur ad VECTIGALIA procedamus, & bona, quæ partim *imperantium conditio*, partim *iurium maiestatis exercitium* requirit.

§. CCXII.

Landesbibliothek Oldenburg

§. CCIII.

In ABLEGATIS eius generis lites vix occurrunt. Nam etsi hi quoque Dominos suos *repræsentant in agendo*, non repræsentant tamen in honoribus, adeoque vix affectabunt adeo amplos.

§. CCIV.

Sed caue tamen, *securitatem* & *sanctitatem* eorum ad honores referas.

§. CCV.

Fruuntur isti eadem, qua legati cum charactere, immunitate. Illud δεῖγμα eximium huc nequicquam facit.

§. CCVI.

Nec dubium, quin & RESIDENTES eodem pertineant. Nam *residens* seu legatus assiduus ablegatus ordinarius est: quamuis vulgo aliter existiment, erroremque praxis tueatur.

Discrimen agentibus constituitur inter residentes veros et titulares residentes, Illi litteras credentiales reddunt populo ad quem mittuntur publica negotia administrandi causa. Hi siue titulares proprie vocantur Agentes, qui litteris commendatitiis tantum instructi sunt, sed non minus publica curant negotia.

§. CCVII.

AGENTES autem & TVBICINES non alia iura, ac ceteri procuratores, & mandatarii habent.

§. CCVIII.

Illud adhuc quærendum, an Legati IVRISDICTIONEM in suos habeant? Et nihil forte difficultatis occurret, si de domesticorum litibus inter se controuersiæ

§. CCXII.

Et præponimus namque, necessaria esse imperantibus ad imperii dignitatem conseruandam BONA. Vt autem quædam adscribantur FISCO, quædam ÆRARIO necesse non est. Ita ostendit *Schilterus*, in Germania olim *ærarium* & *fiscum* non fuisse distincta. Nec incognitum, sub Imperatoribus Romanis *fisci* & *ærarii* discrimen nullum in actibus rerum esse obseruatum aliquando: quanquam ex iure ciuili innotescit, ÆRARIVM Reipublicæ necessitatibus destinatum fuisse, ac *fiscum* Principis patrimonium publicum esse dictum, a PRIVATO ipsius PATRIMONIO distinctum: quod postremum peregrina hodie voce *Scatoul* insignitur. Vide, quæ ad *ff.* de *procuratoribus Cæsaris* disserui.

§. CCXIII.

Quod si tamen *imperantibus* quædam adsignauerit ciuitas, quorum prouentu magnos & regios sumtus toleret, videndum certe, quo pacto tribuerit? an pro se & successoribus? ceu fieri fere in *rebus immobilibus* consueuit.

§. CCXIV.

Hoc enim si est, nulla, sine consensu concedentium, alienatio locum habebit, nulla oppignoratio, nulla itidem

dem præſcriptio, aut vſucapio. Hinc BONA CORONÆ & DOMANIA, quia ſunt talis conditionis, alienari non poſſe exiſtimantur. *Neceſſitas* legem non habens ad quæſtionem vix pertinet. Triſen de iure domaniali Tys. 1701.

§. CCXV.

Tantum peruidendum, an reuera ſint *domanialia*, de quibus quæſtio mouetur? Sæpe *feudalia*, ſæpe *patrimonialia* Principum hic commiſcentur: in quibus ex aliis fontibus deciſio petenda.

§. CCXVI.

Quin haud raro de facto potius, quam iure diſputatur: ſitne conſenſum a populo, nec ne? ſitne accepta pecunia in vtilitatem Reipublicæ verſa, an ſecus?

§. CCXVII.

Enim vero ambiguum adhuc manet, an omnia ADESPOTA *ipſo iure* pertineant ad imperantes? Et opiner, eiuscemodi res, e ſola ſummi imperantis idea, dominio publico non ſubiici.

§. CCXVIII.

Quanquam enim conſequi videtur: hæc res priuatorum dominio exempta eſt, ergo ad publicum dominium pertinet; tamen dubitatur, ſitne potius

Landesbibliothek Oldenburg

res dicenda nullius, antequam ea alicuius denuo efficiatur propria?

§. CCXIX.

Quare vel factum populi, vel factum imperantis requiritur, vt res dominio singulari vacua publica fiat.

§. CCXX.

Populus enim in fauorem imperantis iuri renunciare suo poterit: Regnantes autem ex imperio sibi concesso occupandi libertatem adimere subiectis poterunt, ex ea inprimis ratione, quod non tam ius *quæsitum*, quam *acquirendum* intercipiatur incertum.

§. CCXXI.

Nec ambigendum, quin, si neque hæc, neque illa ad reipublicæ molem sustinendam sufficiant, etiam ius summæ potestati competat, aliquid e subditorum bonis, aliorumque, qui non nihil vtilitatis e civitate nostra asportant, tributi, aut vectigalis nomine, decerpendi, vt sic fiscus, vel ærarium augeatur.

§. CCXXII.

Hinc liberum est, in *freto*, in *via publica* aliquid exigere.

§. CCXXIII.

Nam etsi quidam de vectigali, quod, occasione freti, poscitur, dubitationem moue-

Landesbibliothek Oldenburg

mouerunt; tamen id ex inuidia potius, & proprii commodi ſtudio vel factum eſt, vel etiam nunc fit. Neque enim abſolute neceſſarium videtur, vt tum demum, eoque loco vectigal requirat ciuitas, vbi aliquid expendit. Sat eſt, præternauigantes non ſine lucro, aut commoditate illo freto vti, cuius firmare aditum facile liceret.

Commendentur, quæ *Barbeyracius* pro Danorum iure ad *Puffendorf. Lib. III. cap. III. §. 7.* itemque *Auctor defenſionis contra Molesvvorthi calumnias* in medium tulere.

§. CCXXIV.

Quomodo vero tributa ſint imponenda, an *pro modo fortunarum* cuiusque, an *ratione immobilium* tantum, an eorum denique intuitu, quæ, *victus amictusque* gratia, conſumuntur? prudentiæ regentium relinquitur.

§. CCXXV.

COLLECTANDI autem iure conceſſo, nouum ſummæ poteſtatis ius exoritur, vt & priuatorum *expenſis* moderari, ciuibus *leges ſumtuarias* præſcribere, *abuſum* rerum prohibere, rationem acquirendi & conſeruandi bona ſignare, noxia commercia interdicere, ineptas *donationes* impedire, rerum pretia deter-

minare, abusus inueteratos tollere, ac nouas lucrandi occasiones suppeditare possit.

§. CCXXVI.

Quid? quod si necessitas vrget, idem imperium ciuile omnia bona, vel eximiam eorum partem vni, vel alteri iure aufert; sed ita tamen, vt, quod adimitur quibusdam, vel de publico, vel collatione ceterorum ciuium damnum facientibus rependatur. Quod imperium *eminens* potius, quam *dominium* dici debet: nisi quidem λογομαχίαν totam litem existimes.

§. CCXXVII.

Atque ita quidem *præcipua* imperii iura proposuimus, nulla adhibita distinctione inter *iura maiestatis maiora* & *minora*, vtpote quæ aut nullum in actibus rerum vsum habet, aut saltem in hac disciplina plane inanis est. Neque enim vnum ius magis est, *maiestaticum*, quam alterum. Alio sensu qui *maiora* vocitant, quæ *vim* quandam *singularem* imperii secum ferunt, vt *belli pacisque ius*; ac *minora* dicunt, quæ in vtilitatibus atque emolumentis certis consistunt, vt *ius vectigalium*, *metallifodinarum*, cetera, tolerantur; cum de definitionibus nominalibus nemo certet sapiens.

§. CCXXVIII.

Landesbibliothek Oldenburg